

Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

N°. 51.

Dnia 20. Grudnia 1856.

SPRAWOZDANIE

Towarzystwa Dobroczynności,

za czas od 10. grudnia 1855, do 10. grudnia 1856 r.

Gdy przed szesnastu laty dobroczynne Damy naszej stolicy, pragnąc powiększyć zakres swego działania, odnowiły istniejące już od dawna **Stowarzyszenie dobroczynności**, które zjednoczyła gorliwość śp. Arcybiskupa Andrzeja Aloizego hr. z Posławic Ankwieza, i usiłowanie śp. Korduli z hr. Komorowskich hr. Potockiej; i zawiązały uregulowane Towarzystwo pod powagą nowej ustawy, zaprosił ówczesny Wydział tego Towarzystwa odezwą z d. 20. grudnia 1840 r. publiczność do udziału w tem dziele miłosierdzia, pewien szlachetnego współczucia i doświadczonej jej dobroczynności

Odtąd życzliwością obywatelstwa pokrzepione nie szczędziło Towarzystwo Dobroczynności ani usiłności ani pracy w dobieraniu środków, któremi by nieść mogło wsparcie potrzebującym prawdziwej pomocy, i rozszerzało coraz więcej zakres działania swego, nawet nad zakres jaki początkowie był założony: „wspierać tylko ubogie rodziny i zakłady Sióstr Miłosierdzia.“ Zasilone, jak wiadomo, funduszem z zapisu śp. Heleny księżny Ponińskiej, i datkiem jo. księcia Kaliksta Ponińskiego, zdołało później ustalić dla **ubogich sierót** osobny Zakład, w którym biedne dziewczęta odbierają religijne, moralne i praktyczne domowe wychowanie, zapewniające im utrzymanie nadal, a tym sposobem i ochronę, by nie padły ofiarą nieobyczajności i niedostatku, by społeczeństwu nie stały się ciężarem, owszem pożytecznymi jego były członkami.

Wprawdzie utrzymanie tego Zakładu uszczupliło znacznie skromne fundusze towarzystwa; pomnąc jednak, że zapewnienie sposo-

bu do życia kilkudziesięciu sierotom, staje się dla kraju ręką pracowitości tyluż kobiet na przyszłość, a tem samem zaporą zgorzienia i ochroną przed zepsuciem, któremu ulegają ludzie bez utrzymania, osądziło **Towarzystwo Dobroczynności** że sumienniej odpowie powołaniu swemu, jeśli praktycznym i religijnym wychowaniem zaradzać będzie ubóstwu, gdy kładąc tamę rozwiążności i życiu występniemu, stawić będzie młodym sierotom przykłady cnót i bogobojności, a nizeli żeby miało wysilać zasoby swoje na wsparcia doraźne, które chociaż zaradzają potrzebom chwili, przecież niezawsze zbawienne wywierają skutki.

Jednak pomimo zwiększenia wydatków łożonych na utrzymanie 40 wychowanek w Zakładzie, nie poprzestawał **Wydział Towarzystwa** udzielać wsparcia stałego i doraźnego ubogim rodzinom, a nawet w roku bieżącym wyłożył na nie znaczniejszą sumę niżeli w roku upłynionym.

Towarzystwo Dobroczynności zdając niniejszą sprawę ze swych czynności w roku ubiegłym, wyraża przede wszystkim dzięki łaskawym dawcom, których dobroczynność zasilala fundusze, lub się przyczyniła do pomnożenia zasobów towarzystwa. Życzliwość ich współczucia pozostanie wiecznym dowodem, że w sercach ziomków naszych nigdy nie wygasza miłość bliźniego, ani zamilowanie w prawdziwej cnocie, ani czynne poświęcenie dla dobra cierpiącej ludzkości.

Towarzystwo Dobroczynności liczyło w roku bieżącym 89 członków, a skład jego był następujący:

Protector Towarzystwa.

Jego Excellencya Jaśnie Wielmożny
Agenor hrabia Gołuchowski,
Namiestnik Jego c. k. apost. Mości.

Przełożona.

Jej Excellencya Jaśnie Wielmożna
Marya z hrabiów Baworowskich hrabina Gołuchowska.

Damy Wydziału.

JW. hr. Starzeńska Ernestyna.
„ z hr. Starzeńskich Koryłowska.
„ hr. Komorowska Józefa.
„ Strojnowska Ludwika.

JW. z hr. Łosiów Laskowska Aniela.
„ z Kratterów Baronowa Theobaldowa.
W. Marya Roderowa.

Radca duchowny.

W. JM. ksiądz Krassowski Jan.

Sekretarz Towarzystwa.

JW. Włodzimierz hr. Russocki.

Dobroczyńcy którzy znaczniejszemi ofiarami zapomogli fundusze Towarzystwa.

JE. jw. Arcybiskup Baraniecki.
Śp. Helena księżna Ponińska.
JO. Kalikst ks. Poniński.
JO. księżna Lubomirska Karolina.
JW. hr. Potocka Alfredowa.
JE. z hr. Potockich hr. Caboga.
Śp. Kajetan hr. Karnicki.
JW. hr. Baworowski Józef.
W. z Mysłowskich Cielecka.
JW. hr. Borzęcka.
JW. hr. Starzeńska Ernestyna.

JW. hr. Łosiowa Franciszka.
JW. hr. Badeni Władysław.
JW. z hr. Kalinowskich bar. Oechsner.
JW. z hr. Dunin Borkowskich Niezabitowska.
JW. JM. ksiądz opat Ostrawsky.
Śp. ksiądz kanonik Zmigrodzki.
JW. hr. Krasiński August.
W. Polańska Izydora.
W. Czajkowski Jan.
W. Lenkiewicz Emilian.
W. Żurakowski Jan.

Członkowie którzy uiszczeniem swych ofiar wsparli Towarzystwo.

JW. z Komarów hr. Bakowska.
„ hr. Baworowski Włodzimierz.
„ z hr. Krasickich hr. Dunin Borkowska.
„ z Kownackich hr. Dunin Borkowska.
W. Bochdanowa Wiktorya.

W. Bartmańska Felicya.
„ Bogdanowiczowa Barbara.
„ Brzozowska Klotylda.
JW. z Szymanowskich bar. Brunicka.
„ bar. Brunicki Konstanty.
W. Czajkowska Rozalia.

W. Dąbska Tekla.
„ Dobrzańska Sabina.
„ z bar. Brunickich Dornbachowa.
JW. hr. Fredro Edward.
„ Gorajska Karolina.
„ z hr. Tarnowskich Grabowska.

W. Gnoiński Michał.
 „ JM. ksiądz kanonik Gałdecki.
 JW. hr. Humnicka Róża.
 W. Hausner Fryderyk.
 Miasto Horodenka.
 JW. Jabłonowska Józefa.
 „ hr. Karnicka Henryka.
 „ hr. Karnicka Teofila.
 „ hr. Komorowska Zofia.
 „ z hr. Starzeńskich Korytowska.
 W. Krzeczunowicz Kornel.
 JW. z hr. Łosiów Laskowska Emilia.
 JE. jw. hr. Lewicka Melania.
 JW. z Rojowskich hr. Lanckorońska.

JW. hr. Mierowa Felicya.
 W. Napadewicz Marya.
 „ Neuhauser Amelia.
 JW. z hr. Zabielskich Olszewska.
 „ z hr. Krosnowskich Orłowska.
 W. Onyszkiewiczowa Wiktorya.
 „ Onyszkiewicz Fortunat.
 JW. hr. Potocka Stanisławowa.
 „ z hr. Dunin Borkowskich hr. Izabella Russocka.
 W. Romaszkan Teresa.
 „ Rodakowski Zygmunt.
 „ Roderowa Franciszka.
 JO. księżna Sapieżyna Jadwiga.

W. Schretterowa Fryderyka.
 JW. hr. Siemieńska.
 „ z hr. Siemieńskich hr. Stadnicka.
 „ hr. Starzeńska Gabriella.
 „ hr. Starzeńska Leopoldowa.
 W. Starzewska Katarzyna.
 JW. z hr. Poletylów Turkułłowa.
 W. Tustanowska Józefa.
 „ Trzeciński Piotr.
 „ Weberowa Karolina.
 „ Wilczyńska Wincenta.
 JW. z hr. Bąkowskich Zawadzka.
 W. Zagórska Teresa.

W y k a z

Przychodu i rozchodu funduszów Towarzystwa Dobroczynności.

Przychód.

Podług obwieszczenia dodatkiem tygodniowym Gazety lwowskiej z d. 15. grudnia 1855 r. posiadało Towarzystwo z dniem 10. grudnia 1855 roku.

Realność pod N. 456 ⁴ / ₄ wartości podług ceny kupna	9,000 zlr.
List zastawny wartości nominalnej	1,000 „
Obligacya indemnizacyjna	650 „
Zapis Kajetana hr. Karnickiego	400 „
W gotowiznie	339 „ 27 ¹ / ₂ kr.

Oraz w stanie dłużnym:

Resztę ceny kupna realności w kwocie . . . . . 2,000 „

Odtąd wpłynęło:

Ofiary od członków	1,087 zlr. 40 kr.
Legat śp. ks. Zmigrodzkiego i dary, 700 zlr. w obligacyach.	
Dochód z balu i loteryi fantowej	2,206 „ — „
Dochód z kwesty w wielkim tygodniu	1,565 „ 7 „
Prowizya od listu zastawnego i obligacyi	113 „ — „
Czynsz z wynajętej części realności	92 „ — „
Z ręcznych robót wychowanek	147 „ 50 „

Razem było więc przychodu . . . . . 5,211 zlr. 37 kr.

Do tego reszta kasowa pozostała z roku przeszłego 339 „ 27¹/₂ kr.

Zatem ogół przychodu w gotowiznie . . . . . 5,551 zlr. 4¹/₂ kr.
 i w obligacyach 700 zlr.

Rozchód.

Na Zakład: koszta utrzymania Zakładu przez 12 miesięcy	2,814 zlr. 17 ¹ / ₂ kr.
Na wsparcie ubogich	1,809 „ 17 „
Podatki, asekuracya i reparacye w realności	274 „ 49 ¹ / ₂ „
Koszta przeniesienia prawa własności stosownie do rozporządzenia urzędu wyznaczającego pobory	315 „ — „
Procent od niewypłaconej jeszcze reszty ceny kupna po 5 ⁰ / ₀	100 „ — „
Ofiara roczna Siostrom Miłosierdzia	100 „ — „

Zatem ogół rozchodu . . . . . 5,413 zlr. 24 kr.

A że ogół przychodu w gotowiznie wynosi . . . . . 5,551 „ 4¹/₂ „

Więc pozostaje w zapasie kasowym w gotowiznie 137 zlr. 40¹/₂ kr.

Oprócz tego: w listach zastawnych 1,000 zlr.

w obligacyach . . . . . 1,350 „

Majątek towarzystwa składa się zatem:

Z realności, wartość ceny kupna	9,000 zlr.
Z listu zastawnego wartości nominalnej	1,000 „
Z obligacyi wartości nominalnej	1,350 „
Z zapisu śp. Kajetana hr. Karnickiego	400 „
Z gotowizny	137 „ 40 kr.

Razem . . . . . 11,887 zlr. 40 kr.

Stan dłużny.

Reszta ceny kupna realności . . . . . 2,000 „ — „

Zatem z dniem 10. grudnia 1856 wynosi czysty majątek Towarzystwa . . . . . 9,887 zlr. 40 kr.

W powyższy rachunek nie wchodzi jeszcze obraz i pierścień ofiarowany, pierwszy przez W. Maryę Roderowę, drugi przez W. Fryderykę Onyszkiewiczową w darze dla Zakładu. Z loteryi w tym celu urządzonej uzyskano 119 zlr. 40 kr. i użyto je natychmiast na sprostowanie brakującej wychowancom odzieży.

Taki jest obecny stan środków Towarzystwa naszego, a porównawszy go z przeszłorocznym okazuje się, że czysty majątek Towarzystwa powiększył się o 498 zlr. 12¹/₂ kr. Pomyślny ten stan zawdzięczamy częścią wpływającym darom; częścią zaś znacznemu zmniejszeniu drożyzny, w skutek czego także utrzymanie Zakładu o 358 zlr. 50¹/₂ kr. mniej kosztowało, nizeli w roku 1855, tak, że gdy wówczas Zakład rocznie na utrzymanie jednej wychowanki 77 zlr. 31¹/₂ kr.łożyć musiał, teraz w roku ubiegłym koszt ten tylko 70 zlr. 21 kr. wynosił.

Pomyślny ten obrót w administracyi zakładu, nastąpił Wydziałowi sposobność wydzielania w tym roku o 227 zlr. 27 kr. więcej na wsparcia doraźne i stałe, i byłby zapewne przynosił zapasu w kasie, gdyby nie:

nadzwyczajny wydatek na wystawienie parkanu . . 111 zlr. 47 kr.
 i koszta przeniesienia własności kupionej realności . 315 „ — „
 zapłacone w skutek rozporządzenia c. k. urzędu wymierzającego pobory.

Względna publiczność nie odmówi uznania swego gorliwej usilności Towarzystwa w powziętych zamiarach dobroczynnych, gdy pomni, że pomimo szczupłości środków, udzielono jeszcze wsparcia 123 rodzinom, każdej w przecięciu po 14 do 15 zlr., a na wychowanie 40 sierot dziewcząt w Zakładzie rocznie na każdą z nich po 70 zlr. łożono.

Popis odbyty w sierpniu r. b. przekonał wszystkich, co swą obecnością ten przytułek sierót zaszczyścić raczyli, że wychowanki istotnie odwdzięczają łożonemu około ich dobra staraniu, prawdziwym postępem w naukach a szczególnie w ręcznych robótkach. Za tę ich poehopność do nauk i pracy, składa Wydział Towarzystwa publicznie dzięki księdzu Antoniemu Stańkowskiemu, katechecie Zakładu, którego gorliwy wykład religii prostuje serca ich, i wzmacnia do pracowitego, skromnego i bogobojnego postępowania na całe życie.

W roku bieżącym przyjęto ośm wychowanek nowych, a ośm dawniejszych opuściło Zakład. Wszystkie zostały umieszczone w domach uczciwych, w odpowiednich swemu uzdolnieniu obowiązkach.

Przyjmując niniejsze sprawozdanie, raczy szanowna publiczność i członkowie Towarzystwa, przejąć się w swem szlachetnym współczuciu tem przekonaniem, jak wielką ulgę nawet małym datkiem sprawić można cierpiącemu ubóstwu, i że te chociaż małe lecz liczne datki, przy oszczędności i rządym nadzorze, skarbem stają się miłosierdzia i chluby obywatelstwa. Niech więc nieostyga w nas szczodry litości popęd, i niech to stanie za wyraz najczulszych chęci, gdy Wydział Towarzystwa upraszać będzie szanownych członków Towarzystwa i przyjaciół ludzkości o uiszczenie się z przyrzeczonych ofiar, i o łaskawe nadesłanie fantów na loteryę, która odbyć się ma w styczniu roku nadchodzącego, na korzyść pomnożenia funduszów wsparcia.

Ofiary oraz i fanty raczą szanowni Dobroczyncy przesyłać na ręce Przełożonej Towarzystwa, lub Dam Wydziału, albo Sekretarza Towarzystwa.

Lwów dnia 10. grudnia 1856.

Przełożona
Marya hr. Gołuchowska.

Włodzimierz hr. Russocki,
 Sekretarz Towarzystwa.

Z a p i s

Ś.p. Maryanny Sikorskiej,
dla Zakładu głuchoniemych, Zakładu ślepych, tudzież Zakładu sierot płci żeńskiej
u WW. Panien du Sacré Coeur.

Szczególnym, każdego przyjaciela ludzkości pocieszającym zjawiskiem jest stan Zakładów humanitarnych w naszym kraju.

Dziwna że, gdy w innych krajach pospolicie życie społeczne, chorobą samolubstwa zarazone, skąpemi tylko okruciami podsila część ludzi od natury upośledzonych, lub w dzieciństwie swoim rodzicielskiej pozbawionych opieki, u nas, choć utyskiwania na złe czasy słyszeć się dają, dobroczynność powszechna nie umyka hojnej dłoni dla kalek i sierot; tym chlubniejsza dla mieszkańców tej ziemi, że ostatni niezupełny lat dziesiątek urządził lub wywołał jakby rószecką czarodziejską mnogie szkoły, szkółki, zakłady wychowawcze, domy ubogich, szpitale i ochronki, poprowadził bezdrożami bite gościńce, powznosił lub przyozdobił gmachy publiczne, ubrał miasta w parki i ogrody, słowem uczynił dla wzrastającego pokolenia, dla ludzi ułomnością lub wiekiem nękanych, dla rolnictwa, handlu, pożytku, wygody i. t. p. więcej, niżeli dawniej długie lat okresy. W tych dziejach kolosalnemi głoskami nakreślonych czytać będzie potomność. imiona licznych dobroczyńców ludzkości, mnogich siewaczów, dostarczających ziarna na plony dla lat terazniejszych i późniejszych, z nich nabierze pochopu do oddawania hołdu wdzięczności Mężowi, co wzniósł umysłem przenika potrzeby kraju tego, a silny zaufaniem najwyższego Rządu, wraz z nim zaradzając niedostatkom dzisiejszym, przygotowuje pomyślniejszą dobę pod cieniem zbawczej opieki Monarchy.

Zajmującym zaiste byłby dla dostrzegacza obraz tylu dzieł niedawno dokonanych ku dobru ogółu! Nim znajdzie się taki, który ku czci dobroczyńców kraju skreśli poczet tylu pięknych, pożytecznych i dobroczynnych instytucyj, bądź nowo utworzonych, bądź podźwignionych i zasilonych świeżym sił nabytkiem, wszystkich krzepiących otuchą dalszego rozrostu, błogo wystawić pokrótce niedawno dokonane wsparcie trzech ważnych Zakładów wychowawczych we Lwowie. Chcemy tu pomówić o przymnożeniu się funduszu dla Zakładu głuchoniemych, Zakładu ślepych i Zakładu edukacyjnego sierot płci żeńskiej w domu WW. PP. du Sacré coeur a to zapisem Maryanny z Kołatajów pierwszego stadła Węzykowej, powtórnego Sikorskiej, przez zgon Józefa Sikorskiego owdowiałej.

Będąc ona właścicielką dóbr Bukowa i Trześniowa w obwodzie Sanockim położonych, gdy obadwa zamężcia żadnym jej nie obdarowały potomkiem, czując się bliską śmierci zapisała ostatniem woli rozporządzeniem z dnia 21. Kwietnia 1853. dobra te, czyli płynące z nich dochody w równej części dopiero wspomnianym trzem zakładom dobroczynnym. Kuratorem a razem i Administratorem dóbr mianowała pana Józefa Bartmańskiego, Adwokata krajowego, uwalniając go od zdawania rachunków i nadając mu na przypadek śmierci prawo mianowania według woli swojej następcę w kuratoryi i administracyi z taką samą władzą.

To główne przeznaczenie dawszy majątkowi swojemu, zmarła Maryanna Sikorska dnia 22. Kwietnia 1853.

Jakie z tego zapisu korzyści miały spływać na obdarowane Zakłady, to zależało oczywiście od sposobu zagospodarowania, od uprzedniego spłacenia niektórych ciężących długów i legatów, nareszcie od sprężystej i bezinteresownej administracyi.

Znany charakter pana Józefa Bartmańskiego był w tym względzie dla testatorki dostateczną rękojmią. Atoli Rządowi, z obowiązku opiekującemu się Zakładami i ich wyposażeniem, przyszedł los zapisu nie zdawał się ze wszech miar bezpiecznym. Władza przelewania prawa zarządu dóbr dowolnie, zarządu sprawowanego bez wszelkich rachunków, bez żadnej zkadkolwiek kontroli, taka władza przeszedłszy kiedy w ręce człowieka, nie mówię już niesumiennego, lecz tylko obojętnego, albo niedbałego, mogłaby zakładowi uszczuplić dochody a nawet one z tychże zupełnie ogołocić. Pan Bartmański, wchodząc w dobroczynne zamiary ludzkiej Fundatorki, podzielał obawę Rządu i w jego ręce sam z osoby swojej, daleki od wszelkiej chciwości, złożył prawa. Wprawdzie testamentem sobie przyznane, atoli w przyszłości przeciw uszczerbkom zapewne wbrew dojrzałej rozważonemu zamiarom onejże nie obwarowane, zrzekł się zatem mocą osobnego formalnego dokumenta kuratorstwa i administracyi.

Gdy sprawowania dobrami ze strony trzech Zakładów, będących współposiadaczami, jest niedogodne, przeto obecnem zdaniem ich jest wspólnie, za wiedzą i zatwierdzeniem rządu obrać kuratora i administratora w ich imieniu działającego mającego. Jakoż zgodzono się na obiór p. Felicyana Laskowskiego. Męża szacowanego po-

wszechnie dla nieposzlakowanej uczciwości, i dobrego gospodarza, właściciela dóbr z dobrami fundacyjnemi Bukowem i Trześniowem sąsiadujących.

Obaczmy teraz, jakich z tego zapisu trzy Zakłady t. j. Zakład Głuchoniemych, Zakład Ślepych i Zakład Sierot u PP. Sacré coeur wychowywanych, obecnie przy zachodzących okolicznościach, z jakich w czasie da Bóg przyszłym spodziewać się może korzyści.

Dobra Buków i Trześniów wypuścić jeszcze były kurator Bartmański w sześcioletnią dzierżawę od wiosny r. 1854 poczynając, a to za czynsz roczny . . . . . 4,000 złr.

(Nie wchodzi w to dochód z lasu rozległości około 300 morgów mającego.) Do dóbr tych należy także kapitał indemnizacyi za zniesione powinności włościańskie wymierzony i przyznany, a mianowicie:
z Bukowa w sumie . . . . . 7,349 złr. 5 kr.
„ Trześniowa . . . . . 21,388 „ 40 „
razem . . . . . 28,737 złr. 45 kr.

provizya przeto roczna od tego łącznego kapitału wynosi . . . . . 1,436 „ 53 „
lecz gdy od tejże podatek dochodowy w ilości . . . . . 119 „ 45 „
opłacony być musi, pomnaza dochód o . . . . . 1,317 złr. 8 kr.
ogół więc dochodu czyni rocznie . . . . . 5,317 złr. 8 kr.

Ciężary i długi, prócz tych, które z dotychczasowych dochodów i innych wpływów pieniężnych przez byłego kuratora już spłacone zostały, są następujące:

- podatki które rocznie wynoić mogą około . . . . . 670 złr.
- pożyczka 11,900 złr. na rzecz gal. st. Towarzystwa Kredytowego, na Trześniowie pierwotnie zabezpieczona, dziś wynosząca 9,994 złr. 21 kr. Na procenta i spłatę tego kapitału opłaca się rocznie . . . 606 złr. 54 kr.
- pożyczka 7,000 złr. na rzecz austr. kasy Oszczędności, na Bukowie pierwotnie zabezpieczona, dziś wynosząca 5,895 złr. 25 kr. Na procenta i spłatę tego kapitału opłaca się rocznie . . . . . 420 złr.
- dwa legata po 50 złr., jeden do zgonu legataryusza, drugi uczniowi do czasu ukończenia pewnego okresu szkół płacić się mające . 100 złr.

razem . . . . . 1,796 złr. 54 kr.

po potrąceniu sumy wypłat od ogółu dochodów, okazuje się czysty dochód roczny . . . . . 3,520 złr. 14 kr.
który stosownie do woli fundatorki w równych częściach t. j. w ilości 1,173 złr. 24²/₃ kr. już w bieżącym roku do 1. maja 1857 przypada.

Na dalsze zaś trzy lata otwierają się widoki takie: Dochody wedle powyższego wyrachowania t. j. po strąceniu długów wynosić będą wprawdzie sumę . . . . . 10,560 złr. 42 kr.
atoli do tejże dodać należy:

- resztę czynszu dzierżawnego z roku bieżącego pozostałą, a przez byłego kuratora złożoną . . . . . 677 złr. 19 kr.
- zaległy jeszcze czynsz dzierżawny . . . . . 100 złr. -- „
- provizya od kapitałów indemnizacyjnych do ostatniego kwietnia 1857, mianowicie z Bukowa za czas od 1. maja 1855, a Trześniowa za czas od 1. listopada 1855, z dołu opłacana; razem . . . . . 1,622 złr. 36¹/₂ kr.

Ogół dochodu wyniesie do końca kwietnia 1860] . . . . . 12,960 złr. 37¹/₂ kr.

Wszakże z tego potrzeba będzie przedewszystkiem załatwić, po części nadzwyczajne, po części zwyczajne wydatki. Do pierwszych należy:

1. Wpłata na pożyczkę narodową imieniem zakładów zapisaną około . . .	1,950 złr.
2. Należytość spadkowa około	3,300 „
3. Podatek szpitalny, około	250 „
4. Reszta legatów (oprócz wspomnianionych)	900 „
Do drugich liczą się:	
5. Legat, jeden z tych, o których wspomniano	50 „
6. Półroczna rata, Towarzystwa kredytowemu d. 1. stycznia 1857 przypadająca	303 „ 27 kr.
7. Półroczna rata, austr. kasie oszczędności dnia 1. lutego 1857 przypadająca	210 „ — „
8. Bieżące podatki z dóbr za ostatnie trzy kwartały około	480 „ — „
wydatki wynoszą razem	<u>7,443 złr. 27 kr.</u>
a dochód będący do dyspozycji	5,517 złr. 10 ¹ / ₂ k.

Tworząc z tej sumy fundusz rezerwowy na nieprzewidziane potrzeby w tym trzyletnim czasie dzierżawy, jakoto: na możebne podwyższenie podatków, wydatki konkurencyjne, naprawę budynków gospodarskich i t. p. i przeznaczając na to teraz (ku zaokrągleniu dochodu) trochę więcej jak trzecią część powyższej sumy, t. j. su-

mę 1,917 złr. 10¹/₂ kr., zostanie do rozdzielenia przez trzy najbliższe lata między rzeczony trzy Zakłady suma 3,600 złr., zatem przypadnie na każdy rocznie po 400 złr. m. k.

Po skończonej w roku 1860 dzierżawie można spodziewać się, że, gdyby stosownem uznano dalsze wydzierzawienie dóbr Bukowa i Trześniowa, nie zniży się za nie czynsz dzierżawny, dochód więc czynić będzie, jak teraz, 3,520 złr. 14 kr., a procentem od obligacyi pożyczki narodowej (2,000 złr.) wzmoże się do okrągłej sumy 3,600 złr. Każdy przeto z Zakładów odbierze już w udziale roczny zasiłek 1,200 złr.

Jeszcze korzystniejsze czasy otworzą się dla Zakładów wtedy, gdy długi winne Towarzystwu kredytowemu i austr. kasie oszczędności, wyczerpujące z terażniejszego dochodu 1,036 złr. 54 kr. rocznie, zupełnie umorzone zostaną. W onej albowiem dobie, dochód czysty fundacyi wzrośnie do okrągłej sumy 4,600 złr. a udział każdego z trzech Zakładów wyniesie przeszło 1500 złr.

Zbyteczną byłaby tu wzmianka, jak zbawiennie działać mogą Zakłady, którym przypadł tak znamienity przyrostek stałego dochodu. Cześć i wdzięczność dla litościwej Fundatorki! Wdzięczne także należy uznanie dla bezinteresownego kuratora, który korzyści swoje dobru ludzkości poświęcił.

Nie można także pominąć posługi p. Jakóba Kulczyckiego c. k. Radcy Skarbu, który gruntowną znajomością stosunków prawnych, światłem i pracą przyczynił się do rozwikłania zachodzących w tej sprawie wątpliwości i załatwienia w drodze ugody niektórych rozszczeń, a przytem podał uzasadniony projekt do urządzenia fundacyi i jej dochodów.

Wzory ze starych dokumentów.

(Obacz Nr. 50 Dodatku tygodniowego.)

II. Nominacya na kasztelanią urodzonemu Renaldowi Sadowskiemu.

August | Wtorek z Bożej łaski Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Zmuydzki, Mazowiecki, Woł|hynski, Podolski, Podlaski, Instantski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski A dziedziczny Xiążę Saski y Elektor.

Oznajmujemy tym Listem Przywilejem Naszym, wszem w o|bec y każdemu z osobna, komu by o tym wie|dziec należało. Iz iako za nayprzednieyszą Twierdżę y ozdobę Majestatu Naszego determinowaliśmy | Virtutem preamiae, vitia corripere, tak nietylko zalecone mając, przez Panow Rad y VrządNIKow Naszych | przy Boku Naszym rezydujących; zasługi i merita Vro|dzonego Reinholda Sadowskiego Pisarza Ziemińskiego | Brzeskiego, ale też i Sami Osobą Naszą wielkiej Jego zycz|liwości ku Nam y Rzeczypospolitey odebrawszy dowo|dy; Vmy|sliliśmy Onemu przypadłą, ad distributivam Justitiam Nostram post fata Wielm(ożneg)o Krzysztofa Ra|ieckiego Kasztelana Brzeskiego; kasztelanią Brzeska dac y conferowac. Jakoż Ninieyszym listem Przywilejem Na|szym do zycia Jego, albo na wyszszą Senatoryą postąpienia daemy y Conferujemy. Gdy zatym po Wielmoż|nym Reinholdzie Sadowskim Kasztelanie Brzeskim tenerrimam zdrowych Rad, y Przysięgi Senator|skiej spo|dziewamy się manuteventiam, Pilno zadamy, po Wiel|możnych, Vrodzonych, Senatorach, Dygnitarzach, VrządNIKach, | y wszystkich Obywatelach Cuiuscunq(ue) status et Praeeminentiae W^oXL. osobliwie Woiewodstwa Brzeskiego, abys|cie Wiel|możnego Sadowskiego za Własnego y prawdziwego Kasztelana

Znak wodny wyobraża orła; przez pieczęć jednak trudno rozpoznać, czyli o

Brzeskiego mieli, snali y Ooemu de loco, et praerogativa z praw y dawnych zwyczajow debiti, ustempowali. Vczynicie to Wiernosci y Vprzeczności Wasze | dla samey słusznosci y łaski Naszey krolewskiej. Na co dla lepszej wiary ręką Naszą ten Przywilej podpi|sawszy, Pieczęć W^oXL^o. przycisnąc rozkazali|śmy. Dan we Gdansk Dnia VI. M(ie)s(ią)ca Grudnia Roku Panskiego MDCCX | Panowania Naszego XIV: |

Podpis:

Augustus Rex:

Pieczęć litewska Kancelaryi większej wyciśnięta na akcie.

P r z y p i s e k .

Kasztelania Brzeska post fata Wiel(możnego | Krzysztofa Rajeckiego Kasztelana | Brzeskiego; Vrodzonemu Sadow|skiemu Pisarzowi ziemienskiemu Brzeskiemu confert(ur). |

Napis na odwrotnej stronie:

Cancellariatu. | Celsissimi Caroli Sta|nislai Radziwiłł Ducis in | Olike, Nie|swiz, Birze, Dubinki, Słuck, Kopyl et Kleck | S(acri) R(omani) I(mperii) Principis, Comitibus in Mir, Szidłowic, Kroze | et Białta. Supremi M(agni) D(ucatus) L(ituani)ae Cancellary, Bra|sławien(sis), Premislien(sis), Człuchovien(sis), Camenecen(sis) Ostren(sis) | Nizinen(sis) etc. Capitanei. | Est in actis. | Casimirus de Złotki Złotkowski | Pincerna Siradiensis S.S.M.M:D.L. (Secretarius Sigilli majoris Magni Ducatus Lituaniae.)

jednej lub o dwu głowach.

Udzielne Zakłady o własnych funduszach.

O b j a ś n i e n i e .

Luć przy tabelach z rocznika administracyi podanych w NN. 44 do 50, staraliśmy się dać w **Szczegółach** dokładne objaśnienie, jaki jest porządek i przepis w składaniu i obwieszczaniu tablic buchhalteryjnych, — lecz ze dochodza nas zażalenia, powtórzyć chcemy to cośmy przy podanych tabelach **po dwakroć i więcej razy** objaśniali w **Szczegółach**.

1. Wszelkie udzielne Zakłady obowiązane są składać rachunki z administracyi swojej do Rządu **co roku**; a Rząd je oddaje pod kontrolę administracyi krajowej do buchhalteryi państwa.
2. Buchhalteryja państwa obowiązana jest, **co pięć lat** sporządzać główny raport do Ministerjum, cyfrę raportu tego zapisać w księgi i uważać za **normalną peryodu pięcioletniego**.
3. Wszelka zatem cyfra podana w tabeli naszej o „Zakładach udzielnych, **jest normalna z peryodu pięcioletniego**, a mianowicie z owej pory, kiedy na Zakład przypadł termin zaciągnięcia rachunków jego do księgi kontroli.

4. Każdy przyzna, że buchhalteryja państwa, udzielając publiczności tabeli swoich, nie może jak tylko swą **normalną** cyfrę podawać, a gdyby inaczej uczyniła, wykroczyłaby przeciw przepisom.

5. Redakcyja chroniąc się **interpolacyi**, a pragnąc wyświecić postęp w administracyi każdego Zakładu w pięcioletnim przeciągu czasu, dodała przy tabeli buchhalteryjnej **Szczegóły** uzupełniające peryod pięcioletni, i w nich wymieniła:

- a) Zakłady pominięte w tabeli;
- b) Rozosobniła Zakłady wzięte w tabeli zbiorowo;
- c) Dodała wynikiłości obrotu funduszu z lat **poźniejszych**, odwołując się wszędzie do tych wykazów, które każdy Zakład co roku obwieszczać i do Rządu składać jest obowiązany.

Tak więc Tabela i Szczegóły przy niej składają jedną całość integralną; krzywo zaś będzie zawsze widział, kto z pozorów samej tabeli o rzeczy sędzi, a nie zechce ze **Szczegółów** wyrozumieć jakie są właściwości tabeli, i według jakiej normy były układane.